

Samverkan i tillsyn av inomhusmiljö i Västra Götaland

seminarium på Allergistämman 2003

1. Lasse Lind, projektledare för Miljösamverkan Västra Götaland
Miljösamverkans arbete med inomhusmiljöfrågor
2. Gudrun Törnström, länsmiljöingenjör, Länsstyrelsen VG län
Miljöbalken, Länsstyrelsens uppgifter
3. Karin Kjellberg, miljö- och hälsoskyddsinspektör, Skövde
Tillsyn av förskolorna i Skövde kommun
4. Anders Svedholm, arbetsmiljöinspektör, Arbetsmiljöinspektionen
Arbetsmiljölagen, tillsyn, myndighetssamverkan
5. Sten-Axel Wikenstedt, planeringsledare, VG-regionens folkhälsoenhet
Folkhälsoarbetet, allergiundersökningen i skolorna
6. Frågor och diskussion

Tidigare projekt

Miljösamverkan

VÄSTRA GÖTALAND

Hemsida

www.vgregion.se/miljo/miljosamverkan

Projektledare

Lasse Lind

tel 0532-714 47, fax 0532-187 70

lind.lasse@telia.com

Biträdande projektledare

Cecilia Lunder (fr.om. 1/3 -03)

tel 031-60 50 00 vx

cecilia.lunder@o.lst.se

Kansli

Västra Götalandsregionens Miljösekretariat, Borås

Ing-Marie Klaar-Haegerstam, tel 033-17 48 27, fax 033- 17 48 05

ing-marie.klaar.haegerstam@vgregion.se

Miljösamverkan

VÄSTRA GÖTALAND

Mål och arbetssätt

Miljösamverkan syftar till att **effektivisera miljö- och hälsoskyddsarbetet** i länet och ska ge stöd både till myndighetsutövning (tillsyn) och till de mer informativa och uppmuntrande insatser som miljö- och hälsoskyddsarbetet också består av. Samverkan ska medföra **bättre resursutnyttjande och möjlighet att gå på djupet**.

Detta uppnås främst genom följande typer av insatser

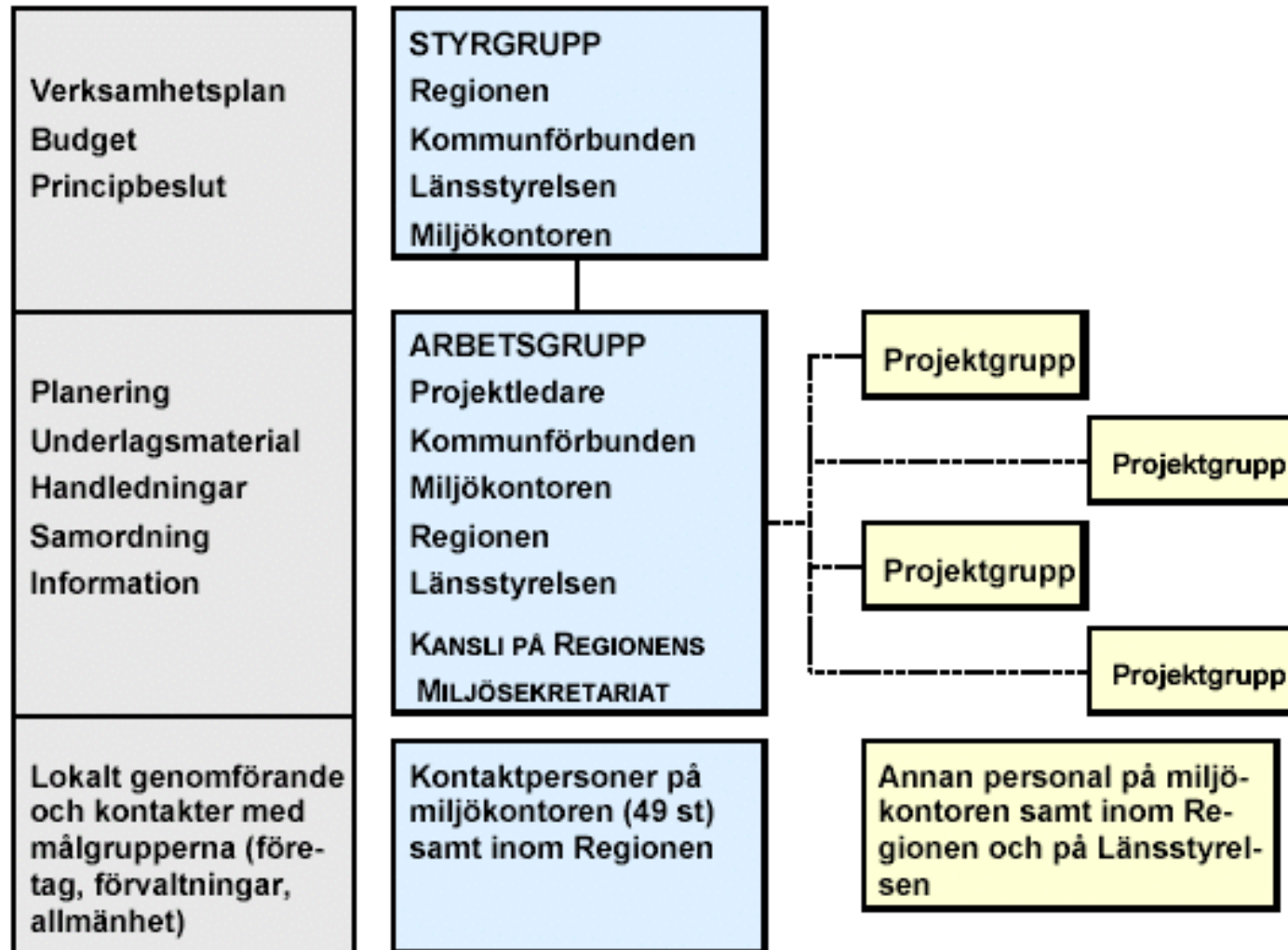
- Ta fram informations- och underlagsmaterial i olika aktuella frågor
- Utarbeta handledningar för tillsyn
- Gemensamma informations- och tillsynskampanjer
- Kurser och seminarier

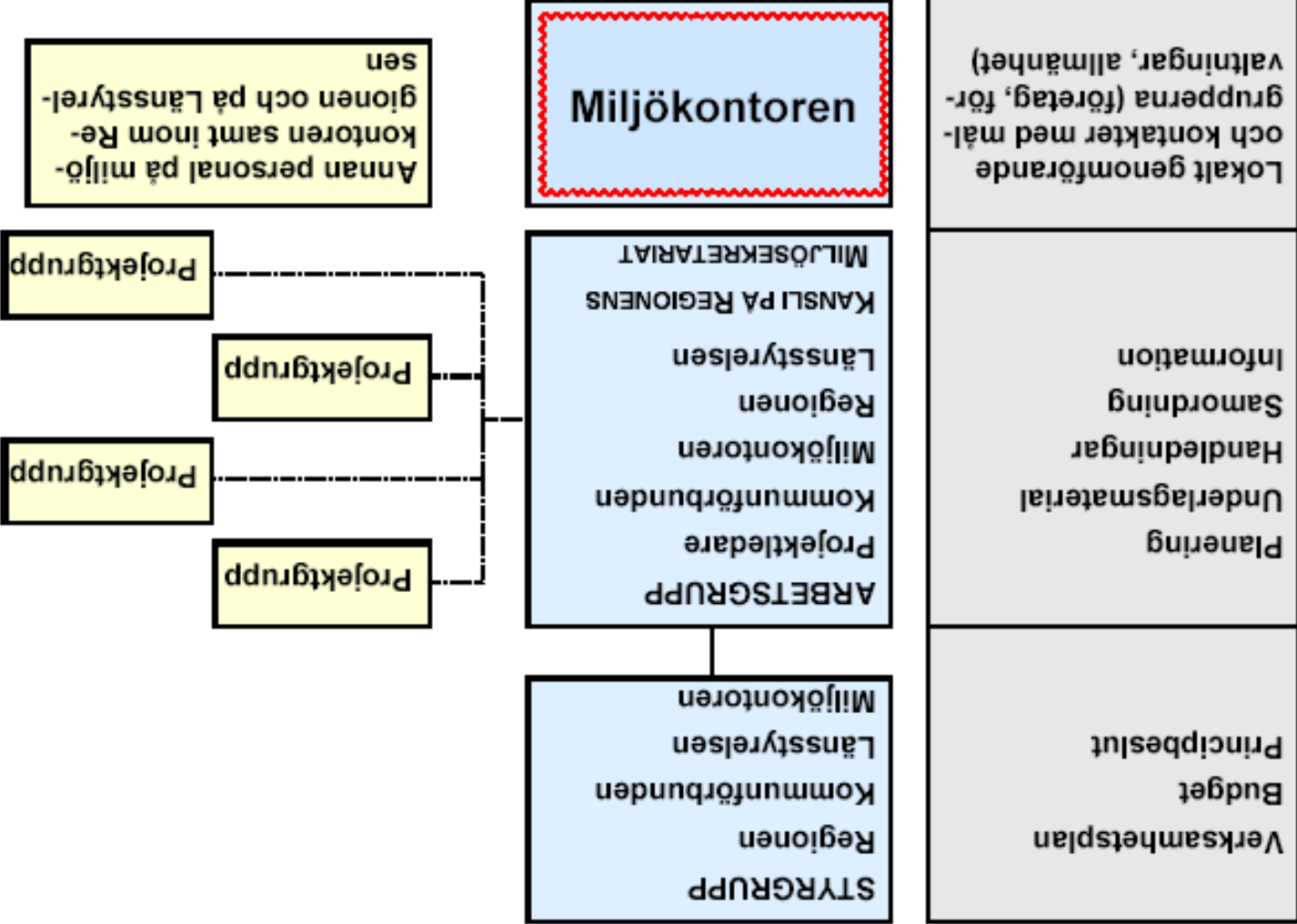
Miljösamverkans insatser bör vara konkreta, avgränsade och operativt inriktade. Det behöver dock inte utesluta att insatser med inriktning på information och policyfrågor etc. också kan förekomma.

Tre st. inte

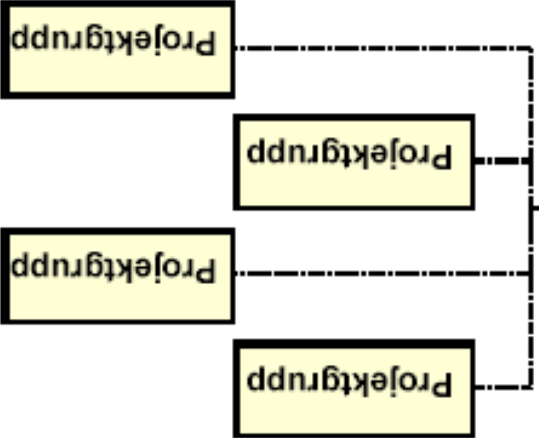
- **Miljösamverkan täcker inte** upp hela tillsynsområdet
Dels endast **Miljöbalkens** område
Dels bara ett **urval** aktuella frågor
- **Miljösamverkan har inte** någon myndighetsfunktion
En informell samverkan. Myndighetsutövning svarar endast medverkande myndigheter för
- **Miljösamverkan är inte** en organisation
Ett projektsamarbete som prövas år från år

Organisation

Annan personal på miljökontoren samt inom Regionen och på Länsstyrelsen

Miljökontoren

ARBETSGRUPP
Projektedare
Kommunförbunden
Miljökontoren
Regionen
Länsstyrelsen
KANSLI PÅ REGIONENS
MILJÖSEKRETARIAT

STYRGRUPP
Regionen
Kommunförbunden
Länsstyrelsen
Miljökontoren

Lokalt genomförande och kontakter med mål-grupperna (företag, förvaltningar, allmänhet)

Planering
Underlagsmaterial
Handledningar
Samordning
Information

Verksamhetsplan
Budget
Principbeslut

Ekonomi

Miljösamverkans budget 2003

Kostnader 2003		kkkr
1	Projektledare. Cirka 2 400 h á ca 350 kr	850
2	Information (layout, tryck m.m.), ersättning till tillfälliga resurser, omkostnader för möten och kurser samt övriga kostnader. Av dessa kostnader finns 230 specificerade under delprojekten.	330
Summa		1180

Finansiering 2003		kkkr
a	Regionens miljönämnd	370
b	Kommunförbunden (GR, Skaraborg, Sjuhärad, Fyrbodal)	270
c	Länsstyrelsen	180
d	Oförbrukade medel	360
Summa		1180

Alla delprojekt sedan start halvårsskiftet 1999

Delprojekt som pågår flera år redovisas bara under senaste året då de finns med

2003 Farligt avfall Radon Cisterntillsyn Biltvättar Behovsutredn. o tillsynsplaner Dagvatten Uppföljn. hälsoskadl. buller Egenkontroll och systemtillsyn Inomhusmiljö Uppföljning PCB-Fria Fogar Bränder och utsläppsberedskap Entreprenörer o. entrpr.verksamh. Miljösamverkans VP 2004	2002 Miljöhänsyn i jordbruket Utsläpp av VOC Värmepumpar Avfall Verkstadsindustrier Policy enskilda avlopp Miljösamverkans forts. -03	2001 Bekämpningsmedel Hälsoskadligt buller Kampanj avvecklingsämne Miljösamverkans fortsättn. -02
	2000 Tillsynsmetodik Miljöanpassad upphandling Anmälningssärenden MB Kemikalietillsyn Erfarenhetsåterföring MB Flamskyddspolicy Uppföljning veldningspolicy Miljösamverkans fortsättn. -01	1999 Information m. anl. av MB Enhetlig källsortering Miljösamverkans fortsättn. -00

Inomhusmiljöarbetet

Handledningar

Kurser

Information

Tillsynskampanj

1996 - 1998

- Checklista för tillsyn av skolor och förskolor
- Samråd med Yrkesinspektionen
- Kurs: "Att undersöka innemiljö"

Handledningens fyra delar

A Tillsynshandledning innemiljö bostäder

Riktat sig enbart till miljökontoren

B Hantering av innemiljöfrågor i skolor, förskolor och andra lokaler

Riktat sig till miljökontoren, verksamhetsutövare (t.ex. skolförvaltningar och dagisföreståndare) och förvaltare/fastighetsägare.

C Undersökning av innemiljö. Metoder och jämförelsevärden.

D Kortfattad redovisning av lagstiftning om inomhusmiljö

Del C och D är faktadelar som kompletterar del A och B

Del B

Hantering av innemiljöfrågor i skolor, förskolor och andra lokaler - ett programförslag

- **Samverkansmodell**

Samrådsgrupp, "Friska-hus-grupp" bör bildas! Ska följa innemiljön, verka för att problem utreds och åtgärdas och delta i planeringen inför ny- och ombyggnader

- **Hur innemiljön följs och problem förebyggs**

Egenkontrollprogram med kontrollronder. Förvaltarnas kontroller. Miljönämndens tillsyn. Rumsföreskrifter. Checklistor för tillsyn och för egenkontroll.

- **Hantering av uppkomna innemiljöproblem**

Schema med arbetsmodell för hur utredningar bör bedrivas.

- **Rutiner för att säkerställa god innemiljö vid ny- och ombyggnad**

Kortfattade kom-ihåg-punkter och litteraturtips

Samrådsgrupp för innemiljö

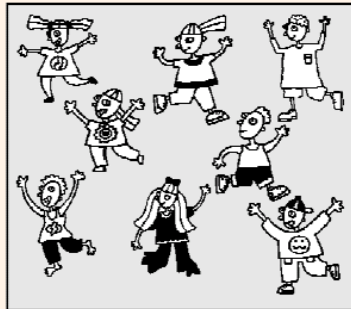
Förslag/exempel på sammansättning

Skolförvaltningen	Ansvarig för verksamheterna och deras miljö. Kan verksamheterna
Barnomsorgsförvaltningen	— ” —
Fastighetsförvaltning el. fastighetsbolag	Svarar för lokalernas underhåll och drift, inklusive lokalvård. Även projektering eller beställare av ny- och ombyggnad. Kan lokalerna. Kan utföra en del mätningar.
Skolhälsovård och/eller företagshälsovård	Medicinskt kunnande. Har kännedom om ohälsa, t.ex. allergier, på skolorna. Företagshälsovården kan ofta utföra även komplicerade mätningar.
Miljönämnd / miljöförvaltning	Tillsynsansvar enligt miljöbalken. Kunskaper om innemiljö och undersökningar. Kan utföra vissa mätningar.
Byggnadsnämnd	Tillsynsansvar för att OVK genomförs. Hanterar bygglov och bygganmälan. Kunskaper om byggnadsfysik och innemiljö
<i>Beroende på arbetsuppgifter, kunskaper m.m. kan också följande ingå:</i>	
Folkhälsosamordnare	Kunskaper om hälsopåverkande faktorer, hälsoläget i kommunen m.m.
Personalen - skyddsombud	Kunskap om personalens synpunkter på arbetsmiljön/innemiljön.
Skolelever	Kunskap om elevernas synpunkter på arbetsmiljön/innemiljön.

”Marknadsföring” 1999 - 2000

- Seminariedag för miljökontoren då handledningen presenterades
- Informationsmöten för chefer och politiker inom skola, barnomsorg och kommunernas fastighetsförvaltning
Göteborg, Uddevalla, Borås, Skövde sept. 2000
- Kursdag: Inomhusmiljö och hälsa. I samverkan med Yrkes- och miljömedicin

INOMHUSMILJÖ 2002 - HANDLEDNING FÖR
TILLSYN AV SKOLOR OCH FÖRSKOLOR

Oktober 2002

Handledningen Inomhusmiljö 2002

Bygger på/anknyter till två
andra handledningar:

- **Inomhusmiljö, handledning (1999)**
- **Egenkontroll och systemtillsyn (2002)**

Används i en [tillsynskampanj](#)
oktober 2002 – mars 2003

Syfte: Granska verksamheternas
egenkontroll, med hjälp av
systemtillsyn

Gudrun Törnström
Länsmiljöingenjör
Länsstyrelsen Västra Götalands län

Miljöbalken

Skydd för miljö och hälsa

Olägenhet för människors hälsa

Anmälningspliktiga lokaler

Tillsyn

Länsstyrelsen, regional tillsynsmyndighet

Tillsynsvägledning

Utvärdering

Uppföljning

Samordning

Länsstyrelsen, regional tillsynsmyndighet

Följer upp operativ tillsyn

Resultatbedömning

Projektstöd

Miljösamverkan

Fördelar med projektet :

Behovsanpassade insatser

Tväarsektoriella grupper

Målinriktat arbete

Karin Kjellberg

**Miljö- och hälsoskyddsinspektör
Skövde kommun**

TILLSYN FÖRSKOLOR

SKÖVDE KOMMUN 2002

Systemtillsyn av kommunens förskolelokaler

Tillsynen utförd av miljö- och hälsoskyddskontoret

Karin Kjellberg, miljö- och hälsoskyddsinspektör

Rapport kommer att finnas tillgänglig på

www.skovde.se Hälsa och miljö/MHN

efter c:a 1 april 2003

SYFTET

Syftet är att få ett helhetsgrepp på kommunens förskolemiljöer och kunna få en långsiktigt ekonomisk planering för de åtgärder som anses nödvändiga ur hälsosynpunkt.

Ska uppfylla MHN:s antagna riktlinjer för inomhusmiljö i förskolor.

OBJEKTEN

30	förskolor, totalt 103 avd
9	dagbarnvårdarlokal
1815	inskrivna barn
13	barn på allergiförskola
50 000	(knappt) kommuninvånare

INFORMATION

Brev (e-post) med syftet + checklista

Skolkontoret och tekniska kontoret

före, under och efter

Rektorer och bitr rektorer

krav på deras medverkan

önskvärt med vaktmästare och skyddsombud

SYSTEMTILLSYN

ORGANISATORISKA UPPGIFTER

Egenkontroll

Tekniska kontoret

Skolkontoret

Rutiner för felanmälan

Rutiner vid smittspridning

EGENKONTROLL

SKOLKONTORET

Program för systematiskt arbetsmiljöarbete

- Granska arbetsmiljön genom arbetsmiljöenkät
  - Skyddsronder (91 % är utfört det senaste året)
  - Enheterna redovisar kvartalsvis till skolnämnden
  - Skolnämnden sammanställer årsvis i sin verksamhetsberättelse
-

EGENKONTROLL

TEKNISKA KONTORET

- Ventilationskontroll
    - 14 dagarskontroll (kontroll temperatur)
    - Månadskontroll (kontroll aggregat, filter, luftintag)
    - Halvårsservice (kontroll, justeringar, service, rengöring)
    - Vart annat år OVK
    - Vaktmästarna redovisar kvartalsvis till TK (skriftligt tillsynsdokument)
  - Driftinstruktioner och ritningar finns för varje aggregat i fläktrummen
-

EGENKONTROLL

TEKNISKA KONTORET

Plan för utbyte av vägg och golvmaterial

Plan för komplettering av akustikplattor

Mätning av radon utförd

Rutiner för felanmälan

SYSTEMTILLSYN

TEKNISKA UPPGIFTER

- Ventilation, OVK, teknik, drifttider mm
  - Buller
  - Termiskt klimat
  - Belysning
  - Fukt och mögel
  - Radon
  - Varmvatten
  - Möblering
  - Städning (kommer att redovisas separat)
  - Avfall
-

RESULTAT

MEDVERKANDE VID INSPEKTIONEN

44 % Rektor

75 % Bitr rektor

72 % Skyddsombud

81 % Vaktmästare

6 % Övriga (förälder, allergikonsulent)

RESULTAT

BYGGÅR

3 % Sekelskifte

6 % 1960-tal

38 % 1970-tal

38 % 1980-tal

15 % 1990-tal

RESULTAT

VENTILATION

94 % FT(X)

3% F

3 % Självdrag

RESULTAT

VENTILATION

73 % Godkänd OVK

86 % OVK-intyg (av godkända) anslaget

88 % Driftinstruktion i fläktrum finns

88 % Tillsynsdokument finns

RESULTAT

RADON, FUKT/MÖGEL

Radon

85 % < 200 Bq/kbm (4 st >400 är åtgärdade)

9 % 200-400 Bq/kbm

6 % Ej mätt

Fukt/mögel/lukt

25 % uppger misstanke om lukt/fukt/mögel.

Inga konstaterade mögelskador.

RESULTAT

BARNYTA

34 % < 8 kvm/barn

28 % 8-10 kvm/barn

16 % >10 kvm/barn

Ytan måste jämföras med barnens schema

RESULTAT

UPPLEVELSER LUFT, TEMPERATUR, BULLER, BELYSNING

<u>Upplevelse</u>	<u>Bra</u>	<u>Ej bra</u>
Luft	66 %	34 %
Temperatur	44 %	56 %
Buller	12 %	88 %
Akustikplattor finns	44 %	
Akustikplattor finns delvis	50 %	
Akustikplattor saknas	6 %	
Belysning	91 %	9 %

RESULTAT

UPPVÄRMNING

- 75 % El/olja-varmvattenberedare
  - 25 % Fjärrvärme
  - C:a 50 % Vattenburen värme
Övriga har el-radiatorer, golvvärme,
takvärme och/eller kombinationer
  - C:a 50 % har ingen kontroll på temperaturen i varmvatten-beredaren.
  - 6 % har konstaterat för låg temp i beredaren.
-

RESULTAT

ALLERGI

2 % av barnen (42 av 1815) uppges ha allergiska besvär (ej matallergi)

13 st barn finns på kommunens enda allergiförskola.

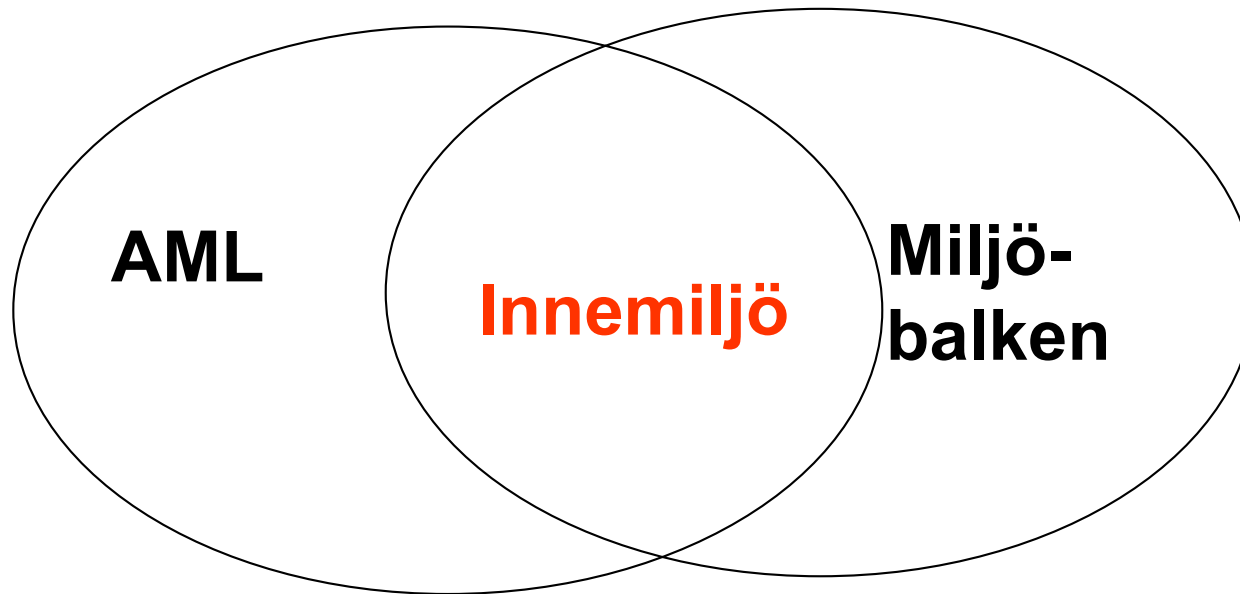

PRIORITERINGSLISTA

- 9 % I akuta (inom ett år) åtgärder
  - 13 % II verksamhetsanpassas innan tekniska åtgärder
  - 50 % III tekniska justeringar verksamhetsanpassning
  - 28 % IV OK
-

Anders Svedholm
Arbetsmiljöinspektör
Arbetsmiljöinspektionen
Göteborgs distrikt

Gemensamt tillsynsområde (skolan)

Inomhusmiljön

Påverkas av

-ventilation

-termiskt klimat

-städning

-lokalernas personbelastning

-”sjuka hus”

AML

- **Systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1)**
- **Ansvar: Arbetsgivare**

- **Tillsyn: Arbetsmiljöverket**

Miljöbalken

- **Egenkontroll (SFS 1998:901)**
- **Ansvar: Verksamhetsutövare, ägare, förvaltare**

- **Tillsyn: Miljöförv., Länsst. + andra**

SYSTEMTILLSYN

Myndighetskontroll av huvudmannens

-rutiner

-organisation

-uppgiftsfördelning

-dokumentation

enligt aktuell lagstiftning

Myndighetssamverkan, fördelar

Samordning av krav mot huvudmannen

Ökad effektivitet och bredare perspektiv i myndighetsarbetet

Ökad förståelse för varandras arbete

Minskad frustration hos huvudmannen

Sten-Axel Wikenstedt
Planeringsledare
Västra Götalandsregionens
folkhälsoenhet

För ett gott liv

Regionövergripande folkhälsoarbete

Jämlikhet i hälsa. Det övergripande målet för Västra Götalandsregionens folkhälsoarbete är ökad jämlikhet i hälsa:

Västra Götalandsregionen ska verka för att främja livsvillkoren och livsbetingelserna för hela befolkningen i syfte att skapa jämlika förutsättningar för att nå en god hälsa.

Speciell uppmärksamhet ska ägnas de grupper i befolkningen som idag uppvisar en sämre hälsa

Folkhälsokommittén

- ◆ Ansvar för det regionövergripande folkhälsoarbetet
- ◆ Bevakar folkhälsotillståndet och stödjer utvecklingen av folkhälsoarbetet i regionen
- ◆ Folkhälsoarbetet i Västra Götalandsregionen bedrivs genom tvärasektoriell samverkan
- ◆ Ett av kommitténs programområden är allergi
- ◆ Ansvaret för det **lokala** folkhälsoarbetet ligger på **hälso- och sjukvårdsnämnderna**

Allergiundersökningen

”ALLOOO-studien” Åk9 Västra Götaland

- ◆ **Omfattande allergiundersökning med enkätteknik till samtliga elever i årskurs nio i hela länet.**
- ◆ **Har kompletterats med en undersökning i årskurs 3 och 6 i 24 av de 49 kommunerna**

- ◆ **Utförliga rapporter finns på**
Åk 9: www.vgregion.se/allergistudie/ALLOOO-studien2.PDF
Åk 3 och 6: www.vgregion.se/allergistudie/2001

Arbetsgrupp allergiundersökningen

Nils Åberg

Docent, barnläkare

Kjell Thorén

Docent, överläkare yrkesmedicin

Rosita Sundberg

Allergikoordinator, SU/Sahlgrenska

Dag Höglund

Epidemiolog, Smittskyddsenheten VG-regionen

Jonas Brisman

Överläkare yrkesmedicin

Magnus Borres

Docent, barnläkare

Göran Henriksson

Samhällsmed. läkare VG-regionen

Sten-Axel Wikenstedt

Programansvarig allergi VG-regionen

Totalstudien, enkäter till alla 9-klassare i V Götaland

Frågor

- ◆ Symtom
- ◆ Riskfaktorer
- ◆ Sociodemografi
- ◆ Behandling
- IT-användning
- ◆ Framtidsplaner
- ◆ Skolanpassning

Exempel

- Nästäppa ofta
- Djur, smör på bröd
- Lantgård, diskmaskin
- Hälsokostpreparat
- Datorarbete >15 tim/v
- Drömyrke
- Parfymlukt - SYO

Ytterligare kartläggning 2000 - 2001

- ◆ Skolbyggnader

Typ, ventilation

- ◆ Klassrum (enbart för klass 3 och 6)

Städning, inredning, fuktskador

- ◆ Omgivning

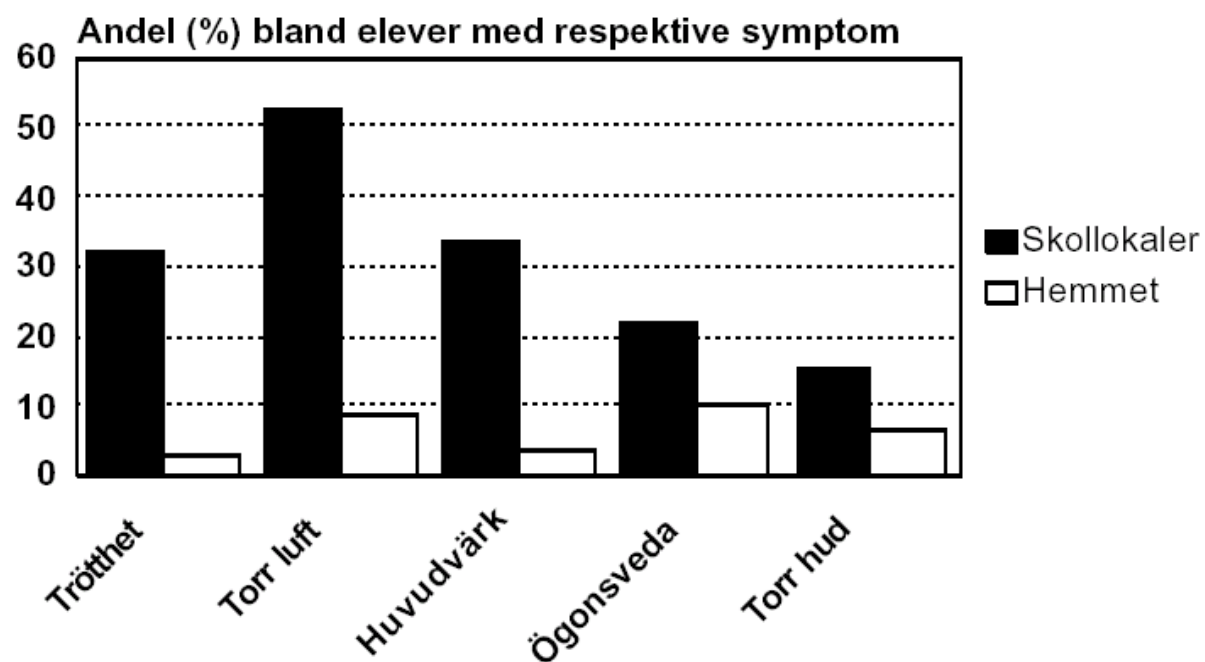
Luftföroreningar, trafik

Enkät - uppföljning vart 3:e år

- ◆ Insjuknande – tillfrisknande
- ◆ Försämring - förbättring
- ◆ Påverkan av bakgrundsfaktorer
- ◆ Sjukdomens betydelse för utbildning/yrke
- ◆ Betydelse av yrkesrådgivning
- ◆ Rollen av IT-användning m.m.

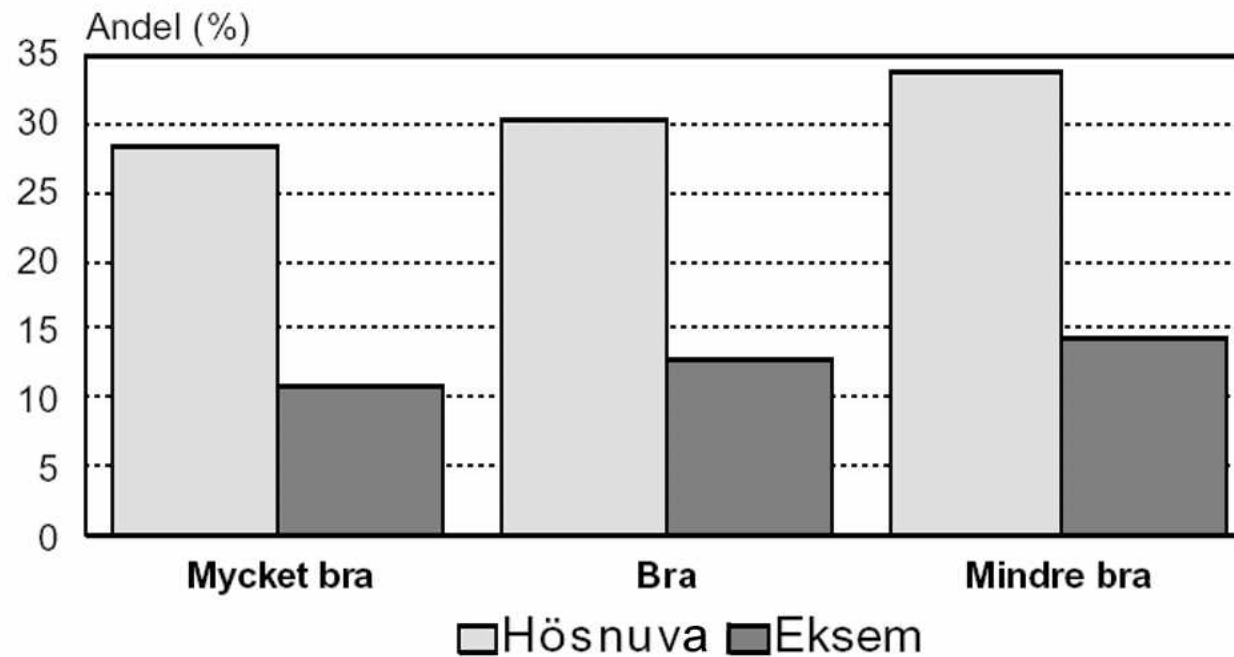
Ur ALLOOO-studien Åk9 Västra Götaland alla skolor

Andel elever som tror att deras symptom
beror på skollokalerna eller hemmet

Ur ALLOOO-studien Åk9 Västra Götaland alla skolor

Andel med allergisymptom och trivsel i skolan

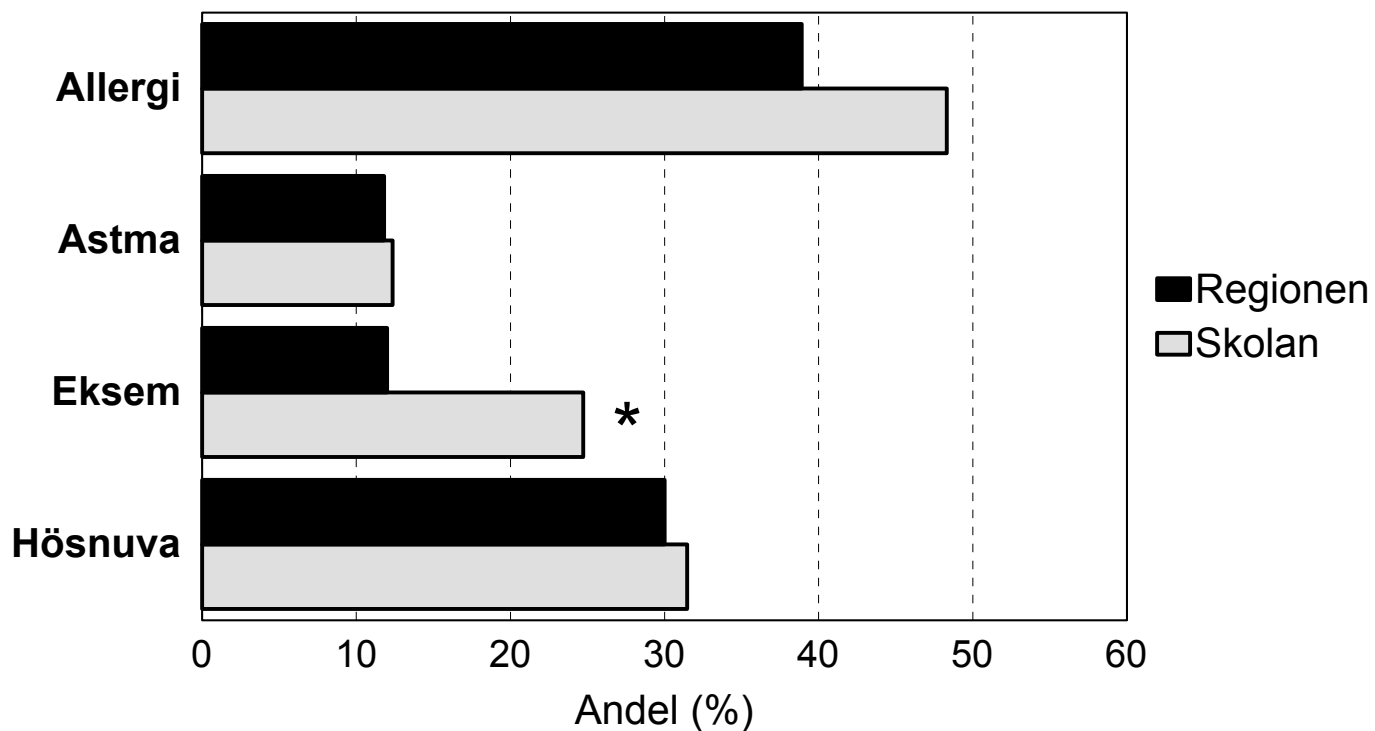

Ur ALLOOO-studien Åk9 Västra Götaland

Exempel på resultat olika skolor. Underlag för prioritering av tillsyn?

ANDEL ELEVER MED ALLERGISKA SYMPTOM

ÖSTLYCKESKOLAN

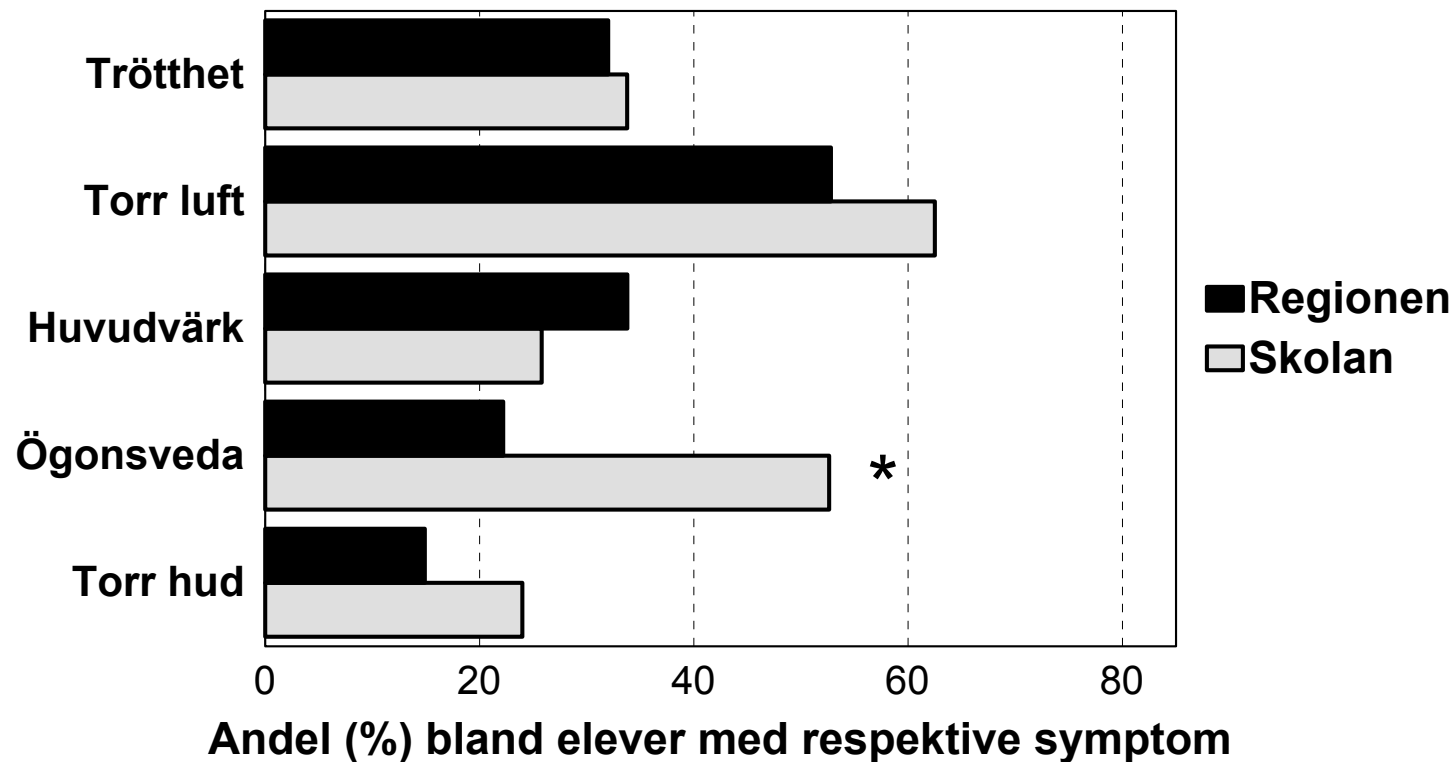
Svarsprocenten var 51.7 %

Ur ALLOOO-studien Åk9 Västra Götaland

Exempel på resultat olika skolor. Underlag för prioritering av tillsyn?

ANDEL ELEVER SOM TROR ATT DERAS SYMPTOM

BEROR PÅ SKOLANS LOKALER : TORPASKOLAN

På vilket sätt kan vi arbeta vidare lokalt och regionalt med barn och ungdomar med allergier?

- Inomhusmiljön i skolan
- Information/Utbildning
- Samverkan i kommunen
- Individuell rådgivning

Allergier – hur går vi vidare?

- ◆ Rådslag för alla som arbetar med allergiproblematiken
- ◆ Syftet är att diskutera uppkomna frågor, idéer och erfarenheter lokalt och regionalt för att få fram en åtgärdsplan som är brett förankrad
- ◆ Målgrupp Folkhälsoplanerare, arbetsgrupper och nätverk som arbetar med allergifrågor lokalt och regionalt

Frågor?

Synpunkter?

De bilder ni sett hittar ni på
www.vgregion.se/miljo/miljosamverkan
klicka på Kurser m.m.